

Δ Ι Κ Η

BELENTZA

Ἀπὸ τῆς πρώτης κόσμος πολὺς συνωθεῖτο εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Βαρδακείου, τὸν ἔποιον ὁ ἀδιάφορος διαβάτης θὰ ἐξελάμβανεν ὡς τοὺς μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου, ἀλλ' ἡ ἑλληϊφίς φωνῶν παιδικῶν, ζωηροτάτων, βιβλίων, θορύβου προέδιδεν ἄλλην τὴν συνάθροισιν ἐκείνην. οἱ δὲ πρὸ τῶν θυρῶν φρουροὶ χωροφύλακες ἀντὶ τοῦ συνίθους παιδονόμου τοῦ Βαρδακείου διέλυνον πᾶσαν ὑπόνοιαν περὶ μαθητικῆς συναθροίσεως.

Αἱ θύραι τοῦ Βαρδακείου ἀνοίγονται· ἔλιν ἑκεῖνο τὸ πληθος ἀνέρχεται ὠθοῦν καὶ ὠθούμενον. Σπεύδει νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐν τῇ ὀρισθείσῃ διὰ τὴν δίκην αἰθούσῃ.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἴσταται ἁμαξα πρὸ τῆς θύρας κ' ἐξέρχεται αὐτῆς κρατούμενος ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων διὰ νὰ μὴ πέσῃ ὁ ἀποπληκτικὸς Τομαρόπουλος. Ἡ θέα τοῦ ἀτυχοῦς ἐμποιεῖ ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν· τοῦ κανόνος αὐτοῦ δὲν ἰδυνίθην οὐτ' ἐγὼ ν' ἀποτελέσω ἐξαίρεσιν.

Ὁ ΤΟΜΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ἀφίκετο πρῶτος ἐκ τῶν κατηγορουμένων καὶ κατέλαθεν οὕτω τὴν πρώτην θέσιν καὶ τὸ πρῶτον ἐδώλιον μεταξὺ τῶν συναδέλφων του.

Τὸν ἔχω σχεδὸν ἀντικρὺ μου καὶ σχεδὸν δὲν ἀναγνωρίζω τὸν πρὸ ἐνδὲς μόλις ἔτους ἄνθρωπον. Εἶναι μᾶλλον νεκρὸς ἢ ζῶν, μᾶλλον σκιά ἢ σῶμα· εἶδος ἐνσάρκου ἀγάλλματος· τὸ βλέμμα του ἀπλανές, ἐσθεσμένον, περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡς νὰ μὴν ἔννοσῃ τὰ συμβαίνοντα, τὸ δὲ μειδίαμά του δὲν διαστέλλει πλέοντ' ἀ σχεδὸν ἐν σχήματι ἐξογκωμένῃ ἀπεσπειομένη χεῖρ του. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ἀντίλλαξε τὸν ὑψηλὸν του πύλον διὰ μέλανος σκούφου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κατάλευκον αὐτοῦ τριχῶσιν.

Ἡ αἴθουσα τοῦ Βαρδακείου εἶναι εὐρύχωρος μεγάλη τετράγωνος καὶ ὑψίφορος. δύο στῆλαι μαρμάριναι ἀφορίζουσι μέρος αὐτῆς, πρὸς ἐνθρόνισιν μὲν ἄλλοτε τῆς ἐξέδρας τῶν διδασκάλων, καὶ σήμερον τῆς τραπέζης τῶν νομοδιδασκάλων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ἀποτελοῦντος οἶοναί τὴν πρόσσφιν τῆς αἰθούσης εἰσὶν ἀνηρτημένοι σταυροειδῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, οἱ Βασιλεῖς καὶ ὁ Βαρδάνης, κρᾶμα σταυροῦ ἀρκετὰ παράδοξον. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑφύεται τὸ ὥρολόγιον, ἐφ' οὗ μία ἐκ μαρμάρου προτομὴ τοῦ εὐεργέτου, εἰς δὲ τὸ ἀκρότατον τῆς αἰθούσης βιβλιοθήκη καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν ἄλλων τοίχων πάλιν βιβλιοθήκαι, πρὸς σωτηρίαν τοῦ σχολαστικοῦ τῆς αἰθούσης χρωματισμοῦ. Δύο πολυέλαιοι ἓνα μόνον κύκλον

ἔχοντες κηρίων καὶ χάρται διάφοροι τοῦ Κεῖπερτ συμπληροῦσι τὸν ἔλιν διάκοσμον τῆς αἰθούσης, ἐν ἣ μετὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Σοφοκλῆ μέλλουν νὰ ἐρμηνεύσιν ὁ Βελέντζας καὶ ὁ Τομαρόπουλος.

Ἡ αἴθουσα διηρέθη εἰς δύο μεγάλους χώρους, ἐξ ὧν ὁ εἰς προώριστα νὰ περιλάβῃ τοὺς κατηγορουμένους μετὰ τῶν συνηγῶν τῶν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος, τοὺς δημοσιογράφους πρὸς τὸ δυτικὸν καὶ τὸν λοιπὸν ἐν γένει δικαστικὸν κόσμον—ὁ δ' ἕτερος τὸ ἀκροατήριον.

Ἦδη ἡ αἴθουσα εἶναι πλήρης· ἔλαι αἱ ἔδραι κατεληγμέναι· ὁ δικαστικὸς κλητὴρ Οὐνας συμπεριφέρεται πρὸς ἔλους ἀγριώτατα καὶ μεταβάλλεται οὕτω εἰς Οὐνον. Μόλις δὲ ἐξημερώθῃ ἡ ἀγριότης αὐτοῦ, ὅταν ἐρωτήσας τινα :

— Τί εἶσαι σύ ;

Ἐλαθεν ἀπαράλλακτον τὴν κλασικὴν ἀπάντησιν τοῦ Καμπρών.

Ἄλλ' ἰδοὺ, εἰσέρχονται καὶ οἱ λοιποὶ κατηγορούμενοι συνοδεύμενοι ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ τοποθετοῦνται ὀπισθεν τοῦ Τομαροπούλου ἐπὶ τῆς κοινῆς τῶν ὑποδίκων ἔδρας. Τὸ ἀκροατήριον ἐν εὐλαθεῖ σιγῇ τοὺς παρατηρεῖ καὶ τοὺς ἀριθμεῖ δέκα.

— Λοίπουν δύο, λέγουσιν οἱ τινες.

Τὸ κοινὸν βλέπετε γνωρίζει κάλλιστα τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὑποδίκων. Ἀρχίζει νὰ τοὺς ὀνομάζῃ τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον, παρερχομένους. καὶ

Ἀλλὰ λείπουν δύο, ὁ Μεγαπάνος ὅστις ἀπεδίωσεν, καὶ ὁ Βελέντζας ὁ πρωταγωνιστής. Καὶ ἀνταλλάσσονται οἱ ἐξῆς διάλογοι :

— Μπα, ὁ Βελέντζας δὲν ἦρθε ;

— Μήπως ἀπέθανε καὶ αὐτός ;

— Ὅχι, εἶναι σὲ ἄλλη φυλακὴ.

— Ποῦ πεθαίνει αὐτός ;

Καὶ ἐνῶ ἐλέγοντο αὐτά, ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ Γαμβέττα, ρίπτων ἔλους εἰς ἀθυμίαν, διότι ὁ περιφανὴς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς μας ρήτωρ εἶναι ὁ δημοτικώτατος φίλος τῶν Ἑλληνῶν. Σιωπὴ τότε ἐπεκράτησεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν αἴθουσαν καὶ λόγοι ἐψιθυρίσθησαν περὶ ἀναβολῆς τῆς συνεδριάσεως.

Ὅτε αἰφνιδίως ἀκούεται κοινὴ φωνή :

— Ὁ Βελέντζας ἔρχεται ! καὶ πάντες ἐστράφησαν πρὸς τὴν κλίμακα. Ἡ φωνὴ αὕτη μοὶ ἀνέμνησε συγγενὴ ἀγγελίαν τῆς ἐλευσεως τῶν βασιλέων, ὁπότεν ἀνοίγωσι τὰ βουλευτήρια τῶν συνταγματικῶν κρατῶν. Καὶ παρεδόθη ὁ νοὺς μου παρανάλωμα τῶν πλέον ἀντιθέτων σκέψεων καὶ παρίλαυνον πρὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ πανοπτικοῦ μου οἱ Βασιλεῖς, ὁ θάνατος, ὁ Γαμβέττας καὶ ἡ προκειμένη δίκη, καὶ διεδέχοντο ἡ μία τὴν ἄλλην ἀλλοκότως, ἀσυναρτίτως, σχεδὸν ὡς παραληρήματα παράφρονος.

Ο Βελέντζας ἀνῆλθε τὴν κλίμακα καὶ διασχίσας τὸ ὅλον ἐν συνωστίζομενον πλῆθος περὶ αὐτὸν ἦλθε καὶ ἐκάθησε πλησίον τοῦ Τομαροπούλου.

Τὶ παράδοξος ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Βελέντζας! τόσα ἐλέχθησαν περὶ αὐτοῦ καὶ τόσα ἄλλα ἐγράφησαν. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι εἰ ὀφθαλμοὶ τοῦ προδίδουσιν ἄνθρωπον ἐκτάκτου ἀποφασιστικότητος καὶ εἰς τὸ σημεῖόν αὐτὸ ἀφιερωθῇ ὅλην τὴν δυνατότητα ἐντασιν. Καὶ δὲν ἐκπλησσομαι διόλου ἐὰν ἐφάνη ἀτρόμητος ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς ἐφάνη ἀτρόμητος εἰς τὰς ῥυψοκινδύνους ἐπιχειρήσεις· οὕτως δύναμαι ν' ἀποφανθῶ ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν ὑπὸ ἄλλους βιωτικούς ὅρους καὶ ἄλλην ἀτμοσφαῖραν νὰ διακριθῇ ἐπὶ ἀρετῇ, ὡς ὑπὸ ἐλληνικούς ὅρους καὶ ἐλληνικὴν ἀτμοσφαῖραν διεκρίθη ἐπὶ κακίᾳ.

Τὰ λοιπὰ αὐτοῦ χαρακτηριστικὰ δὲν ἔχουσι τι ἐκτακτὸν φέρει γενειάδα κοντὴν, φαῖαν, μέλαινα μᾶλλον, λευκάζουσαν ἐνιαχοῦ καὶ ὀλίγας ρυτίδας ἐπὶ τοῦ μετώπου αἵτινες τὸν καθιστῶσιν σύνοφρον καὶ ἐν ταυτῇ σύνουν.

Ἡ αἰθούσα νῦν εἶναι ὑπερπλήρης καὶ πρόκειται ν' ἀρχίσῃ ἡ πολυκρότος δίκη· ἀλλὰ πρὸ τούτου ἂς ῥίψωμεν ἐν βλέμμι ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν ὅλου ἐκείνου τοῦ πλῆθους, τὸ ὅποιον ἀπαρτίζεται ἀπὸ ὅλων τὰ κοινωνικὰ στρώματα, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ μέχρι τοῦ κλητῆρος Οὐνα, πάντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος κατεχομένων. Ὑπάρχουσι λοιπὸν μεταξὺ τοῦ πλῆθους ἐκείνου ὑπάλληλοι καὶ ἰδιῶται, νέοι καὶ γέροντες, βροκκάδες καὶ φουστανελλοφόροι, εὐρωστοὶ καὶ ἐξησθημένοι, πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοί, ἐπιστήμονες καὶ ἐργατικοί, ἐν συνόψει ὅλος ὁ ἐλληνισμὸς ἀντεπροσωπεύετο ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Βαρθακείου.

Τὸ δικαστήριον τῶν συνέδρων ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς κυρίους Βλάχον προεδρεύοντα καὶ τοὺς δικαστὰς Κολοκοτρώνην καὶ Σκαλιστήρην. Τὴν θέσιν τοῦ εἰσαγγελέως κατέχει ὁ Ῥάδος.

Ὁ κ. Πρόεδρος κρούει τὸν κώδωνα· σιγὴ ἐπεκράτησε εὐθὺς ἐν τῇ αἰθούσῃ· εἶτα ὀνομάζει ἕνα ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων καὶ συγχρόνως μαρθάνει τὰ ὀνόματα τῶν συνηγόρων των. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ πάλιν εἰς τοὺς ῥεμβασμούς μου καὶ εἰς τὰς σκέψεις μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἀτενίζω τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀρσάκη καὶ σχεδὸν ἐρωτῶν.

— Πῶς σὰς φαίνεται, φιλογενέστατε, ἡ συνάθροισις αὕτη τοῦ παραδόξου πλῆθους ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παιδρὰν χθесινῇ τῶν μικρῶν σπουδαστῶν; Καὶ πῶς ἀντηχοῦσιν ἀκόμη εἰς τὰ ὠτά σας τὰ ὀνόματα τοῦ Βελέντζα, Τομαροπούλου, Σαμοθράκη, Κορτζῆ καὶ ἄλλα, ἐνῷ χθες ἀκόμη ἀκούατε κατὰ χρόνον Σωκράτη, Θουκυδίδην, Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα. Ἡξεύρετε, φιλογενέστατε, οἱ χθесινοὶ ἐκεῖνοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν

ἀρχαίων Ἑλλήνων. — Καὶ πάλιν ἐπανηρχομήν εἰς τὴν θέσιν μου καὶ ἡτένιζον πρὸς τὸν Πρόεδρον ἐπιβάλλοντα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σιωπὴν διὰ τοῦ στόματός του διὰ τοῦ κώδωνος καὶ διὰ τοῦ Οὐνα!

Οἱ κατηγορούμενοι ἦσαν ἑνδεκα καὶ, ἐν ὃ Μεγαπᾶνος δὲν ἀπέθνησκε, τὸ σῶμα τῶν ὑποδίκων θὰ ἐξισούτο πρὸς τὸ σῶμα τῶν ἐνόρκων καὶ τότε δὲν θὰ ἐγγυώμην περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς μάχης! Ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος διήρесе τοὺς κατηγορουμένους σὺν τοῖς συνηγόροις εἰς πέντε μερίδας, ἑκάστη τῶν ὁποίων θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κάμῃ μίαν ἐξαίρεσιν, ἐὰν εἶχατε τὴν ἀπαίτησιν νὰ σὰς ὀνομάσω καὶ τὰς μερίδας, θὰ σὰς ἔλεγον.

— Μία Μπουφίδη!

— Μία Τυπάλλδο κτλ. κτλ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ σπεύδατε εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων καὶ σπεύδω καὶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν, παραλείπω τὴν ἀπορρηφθεῖσαν ἐνστάσιν τοῦ κ. Μπουφίδου ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τῶν συνηγόρων, ἕκαστος τῶν ὁποίων τὸ ἔχει, λέγει, ἀκέραιον, παραλείπω ἀκόμη σχετικὰς τινὰς ἐνστάσεις τῶν λοιπῶν συνηγόρων, παραλείπω μερικὰς κατ' ἰδίαν διασκέψεις τῶν συνέδρων ὡς πρὸς τινὰς ἄλλας συστάσεις καὶ συγκροτῶ ἐγὼ συντόμως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων ὡς πῶς.

1) Εὐστάθιος Παπαναστασίου, προεδρεύων, 2) Κ. Γεωργιάδης, 3) Εὐάγ. Παπαναστασίου, 4) Ἰω. Κορονέλος 5) Κων. Σπαντίδης, 6) Γερασ. Στεκούλης, 7) Ἀγγ. Φλόκος, 8) Στεφ. Σακελλαριάδης, 9) Ἀναγ. Δεμερτζῆς, 10) Ἀπόστ. Φίλιος, 11) Νικ. Κόκκινος, 12) Νιώτης καὶ δύο παραπληρωματικοί, ὁ Γεώργιος Λογοθέτης καὶ Ἀλέξ. Νάυτης.

Πάντες οὗτοι κατέλαβον τὰς ἐδρας των καὶ ὤρισαν ὑφ' αὐτοῦ τὴν δεξιὰν των κατὰ σειρὰν προκαλούμενοι, τὸν ἔρκον τῆς εὐσυνειδησίας.

Καὶ ἀρχεται ἡ προσφώνησις τῶν μαρτύρων πρὸς τοὺς ὁποίους πλέον ὁ Οὐνος προσηνέχθη βανδαλικώτατα κατὰσπαράξας τὰ ὀνόματα ὅλων. Ὅταν ἦλθε ἡ σειρὰ τοῦ κ. Βαλέττα καὶ ὁ ἀθεόφοδος ἐφώνησε Βελέντζα! γενικὴ ἐχύθη ἱλαρότης εἰς ὅλην τὴν αἰθούσαν.

Μετὰ τοῦτο ὁ εἰσαγγελεὺς κ. Ῥάδος ἐγείρεται σοβαρὸς καὶ ἀρεχται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ κατηγορητηρίου του τότε ὅμως ἀνοίγεται ἡ θύρα πρὸς τὸ διαχώρισμα τῶν Συνέδρων καὶ εἰσέρχεται ὁ κύριος πρωθυπουργὸς εἰς τὸν ὅποιον προσφέρουσι μίαν καρέκλα καὶ κάθηται. Εἶναι ὡς γνωστὸν καὶ οὗτος μάρτυς ἐν τῇ προκειμένῃ υποθέσει.

Πλὴν τοῦ κ. Τρικούπη διακρίνω ἐν τῇ εὐαρίθμῳ ἐκείνῃ δμηγύρει παρὰ τὸ προεδρεῖον τοὺς κκ. Σωτηρόπουλον, Παπαμχαλόπουλον, Βαλέτταν, Α. Γεννάδιον, Ν. Λεδίδην, Δημητρακάκην καὶ τινὰς ἄλλους, χωρὶς νὰ μὲ διαφύγῃ μεταξὺ τούτων καὶ ἡ συμπάθης φυσιογνωμία τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Κωνσταγγελλῆ!

Πρὸ πολλοῦ ὅμως παρῆλθεν ἡ μεσημβρία, καὶ ὅλων οἱ στόμαχοι, προΐσταμένων τῶν κ. συνηγόρων, κάμνουσι πρῶτασιν ἀναβολῆς, τῆς υποθέσεως διὰ τὴν αὔριον τὴν ὁποίαν ἀποδέχε-

ται τὸ προεδρεῖον καὶ πάντες ἀπέρχονται λυομένης τῆς συνεδριάσεως τὴν δευτέραν ὥραν μ. μ.

KOK.

ΘΑΝΑΤΟΣ

ΓΑΜΒΕΤΤΑ

Ἐάν ὁ βίος εἶναι ὠκεανός, αἱ ἐκλείψεις μεγάλων ὑπάρξεων εἶναι ναυάγια τρομακτικά. κυλίνοντα τὸν ἀπ᾽ αἰῶνα θροῦν των μέχρι τῶν μεμακρυσμένων ὠκεανείων ὀχθῶν. Τοιοῦτο ναυάγιον μᾶς ἐφάνη ὁ αἰφνίδιος, ὁ καταπληκτικός, ὁ καταδλητικὸς θάνατος τοῦ Γαμβέττα. Ἐμισήσαμεν τὴν γῆν, τὴν ζωὴν, τὴν ὑπαρξίν, τὴν ὕλην, συνδυάσαμεν τὸν θάνατον αὐτὸν μετὰ τόσων ἄλλων μεγάλων θανάτων καὶ εὐρίσκοντες ἀσχημον καὶ δυσειδῆ τὸν πλανήτην μας χωρὶς τῶν φαινοτέρων αὐτῆς ἀστρῶν, ὡς θὰ εὐρίσκομεν ἀσχημὸν τὴν ὠραιότεραν γυναικα ἂν τῆς ἐξωρῶσσετο ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς θὰ ἦτο κόλασις ἄνευ δάσεων ἢ ἔρημος τῆς Ἀραβίας, ὡς θὰ ἦτο γελοῖος ὁ ἄγγελος χωρὶς τὰ πτερὰ του, καὶ κωμικὸς ὁ Ἔρως χωρὶς τὸ τόξον του.

Τί νομίζετε, σκοτεινοὶ ἐγωῖσται, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἁρμονία ψυχῶν καὶ ἀλληλεγγύη πνευμάτων εἰς ὅλον τὸν κατ' ἄλλαν τὸν ὅλμον τῶν πεπολιτισμένων ὄντων; Ἐσκέφθητε ποῖος τρόμος δύναται νὰ ὀσῇ καταλάβῃ, ἂν φαντασθῇτε ποτὲ ἑαυτοὺς μόνους ἐν μιᾷ πόλει ἢ ἐνὶ χωριδίῳ; Αὐταὶ αἱ μεγάλαι ὑπάρξεις, τὰ μεγάλα ὄνειρα εἶναι ἱθιὰ βραστάγματα τοῦ κλονουμένου βίου καὶ ὅταν ἐρήμωσιν καὶ οἷον θάνατον θὰ ἴσθαι νόμεθα ἐν τῇ ψυχῇ μας ἐξυπνοῦντες πρωίαν τινα χωρὶς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἢ κοιμώμενοι χωρὶς τὴν λάμψιν τῶν ἀστρῶν, τὴν αὐτὴν ἐρήμωσιν καὶ τὸν αὐτὸν θάνατον αἰσθανόμεθα ὅταν εἰς μετὰ τὴν ἄλλῃν σθύνουν οἱ φωτεινοὶ κόσμοι τοῦ κόσμου μας καὶ μένουν αἱ ἀνωνυμίαι, αἱ μετριότητες, ἡ πεπυκνωμένη μάζα, ἐφ' ἧς ἡ δημιουργία ἐχάραξε δύο τρεῖς ὁμοιομόρφους γραμμὰς καὶ εἶπε: Γενήτε αἱ ἑκατοστὺς χιλιάδων τῶν κοινῶν ἀνθρώπων!

Καὶ τί δὲν ἐνέκλειεν ἐν αὐτῇ ὁ Γαμβέττας; Ἐλάτρευσαν τοὺς λίθους, τὰ πετῆν, τὰ ζῶα, τὰς μεταφυσικὰς ιδέας, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ἁγίους. Δὲν γνωρίζω ἄλλην σεβασμιωτέραν λατρείαν, παρὰ τὴν λατρείαν μεγάλων ἀνδρῶν. Καὶ δὲν ἀναγνωρίζω τὴν κτηνώδη ὑπόστασιν τῶν ἀνθρώπων παρὰ ἐν τῇ πολλῇ ἐν εἰπωμεν ὅτι ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῇ τὴν νεωτέραν Γαλλίαν; Εἶνε μεγάλοι, μάλιστα, οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες, οἱ ἐφευρεσάι, οἱ καλλιτέχναι, οἱ βιομήχανοι εἶνε μεγάλη ἑκαστος ἐξ αὐτῶν πρωτοτυπία καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸ πνευματικὸν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλ' εἶνε μέγιστοι, εἶνε σπάνιοι οἱ

ἄνδρες ἐκεῖνοι οἵτινες μεταμορφοῦνται εἰς τὴν ψυχὴν τὴν διοικοῦσαν, τὴν κυβερνῶσαν, τὴν κινουσαν τὸ στερέωμα αὐτό. Ἄν εἶνε ἐκεῖνοι αἱ σελίδες ἑνὸς βιβλίου, ἀλλ' εἶνε αὐτοὶ τὸ βιβλίον. Μετρίσατέ τους· εἰς Γαμβέττας, εἰς Γλάδστον, εἰς Βίσμαρκ, εἰς Καστελάρ, εἰς Δεληγεώργη. Ἐφεύρον τίποτε; Ἐπενόησαν; Ἐγράψαν κἀνένα πῖνακα; Ἐτύπωσαν κἀνὲν βιβλίον; Ἰδρυσαν κἀνένα ἐργοστάσιον; Ἐκαμῖαν καμμίαν ἀνακάλυψιν; Τίποτε. Ἀλλ' ὑπῆρξαν ἡ νεότης, ἡ ἀνοιξίς, ἡ δύναμις, ὁ ἀτμός τοῦ τόπου των. Ὑπῆρξαν αἱ ψυχαὶ τῆς νεκρᾶς, ναὶ νεκρᾶς, ἐκείνης μάζας, ἣτις καλεῖται ἔθνος. Διότι ἔθνος χωρὶς μέγαν ἄνδρα δὲν εἶνε ἔθνος ζῶν. Ἡ εἶνε ἔθνος ἐν ἀποσυνθέσει, ὡς ἡ Αὐστρία, ἡ ἔθνος ἐν γεννήσει, ὡς ἡ Ῥωσσία. Ἐνθυμούμεθα τὴν στιγμὴν αὐτὴν τοὺς πικροὺς λόγους τοῦ Δεληγεώργη πρὸς ἡμᾶς ἐντὸς τοῦ βασιλικοῦ περιβολίου: «Νομίζεις, μοι ἔλεγεν, ὅτι δύο τρεῖς φορὰς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκινήθη τὸ ἔθνος αὐτό; Ὅχι, τὸ ἐγαλθανίζομεν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν αὐτὴν ἐπραξεν ὅ,τι ἐπραξε.» Τὸ ἐνόμιζεν ἐν τῇ μεγάλῃ ψυχικῇ του δράσει τοῦ ἔθνους τοῦ ἐλάττωμα αὐτό· ὅχι, τοιοῦτος εἶνε ὁ ὁργανισμὸς τῶν ἔθνων· ἡ ὕλη θέλει μοχλόν· ἡ δύναμις θέλει ἀτμόν· τὰ ἔθνη θέλουν ψυχὴν.

Δὲν κατεψύγησαν τὰ ἄκρα τῆς Γαλλίας ἐπὶ Ναπολέοντος, ὅταν παρέδιδεν αὐτὴν μετὰ τὸ ξίφος τοῦ δορυλάτου ἐπὶ τὴν διάθεσιν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου; Προηγουμένως δὲν εἶχε συγκεντρωθῇ ὅλον τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ δὲν ὑπῆρχε βεβαίως νόσημα καρδιακόν; Ὁ κόσμος δὲν εἶχεν ἀπελπισθῇ ἐκ τῆς νόσου τῆς μεγάλης ἀσθενούς; Τὰ ἔργα τῆς Κοινότητος δὲν ἦσαν τὰ παραληρήματα καὶ ἡ καταλαμβάνουσα τὸν ὑπὸ τῷ φου νοσοῦντα παραφροσύνη; Οἱ στρατοὶ τῆς — δηλαδὴ τὰ νεῦρά τῆς — δηλαδὴ οἱ μυῶνές τῆς — δὲν παρέλυσαν; Τὰ οἰκονομικά τῆς δὲν κατέρρευσαν; Τὸ ἠθικόν τῆς δὲν κατηρειπώθη; Ἡ σπονδυλικὴ τῆς δὲν ἐμαλακύνθη; Ὁ ἐγκέφαλός τῆς δὲν ἐγένετο ὑδαρής;

Τίς τὴν ἔσωσε; Τίς τὴν ἰνόρθωσε; Τίς τῆς εἶπε: ἔγειραι τὴν ἡττάν σου καὶ περιπάτει;

Τῆς ἐχρειάζετο μία καρδία ὕγιης, ἀφοῦ τὸ νόσημα ἦτο καρδιακόν καὶ ἡ καρδία αὐτὴ ὑπῆρξεν ὁ Γαμβέττας.

Ἦτο μόνον ῥήτωρ, μέγας, ὡς ἤθελαν οἱ ἐχθροὶ του νὰ τὸν παραστήσουν, ὡς ἤθελαν καὶ θέλουν οἱ φθονεροὶ ἐδῶ νὰ παραστήσουν τὸν Δεληγεώργη; Τί θὰ πῇ ῥητορικὴ; Λάρυγξ ἢ νοῦς; Πνεύμονες ἢ πάθος; Ἥχος ἢ ἐπιχειρήματα; Ἄν ἐκ τῶν δύο αὐτῶν σειρῶν τὰ πρῶτα μέρη ἀποτελοῦσι τὴν ῥητορικὴν, τότε ὅλοι οἱ καλοὶ ἰθιοποιοὶ ἢ καλοὶ ὑψίφωνοι ἔπρεπε νὰ εἶναι πρωτοπουργοὶ τοῦ κράτους. Ὁ Γκῶ ἀντὶ τοῦ Γαμβέττα, ὁ Σιοῦμαν ἀντὶ τοῦ Βίσμαρκ. Ἀλλὰ ῥήτωρ μέγας χωρὶς νὰ εἶναι καὶ μέγας ἀνὴρ θὰ ἦτο ὁ κωμικώτερος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ῥητορεία εἶναι ἡ μετὰ κάλλους καὶ χρωμάτων καὶ λάμψεως ἐξωτερικεύσις τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τις μεγάλη διάνοια, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ νὰ χειρίζεται ἡγεμονικῶς τὸ δῶρον τοῦ λόγου. Ὁ Βίσμαρκ δὲν εἶναι φύσει μέγας ῥή-